

KŘESŤANSKÉ SPOLEČENSKÉ CHOVÁNÍ

Pavel Kábrt – 14.10.2000

Každý řád nebo pravidlo představuje jen určitou tvář zákona. A zákon je užitečný pro pozemský život. Věčný život z něj automaticky neplyne. Neplyne tedy ani ze slušného společenského chování, zdravé životosprávy, dodržování hygieny či pravidelného čtení Bible. A přece víme, jak užitečné jsou tyto věci. Pokud v nich nechybí Kristus. Pro mnohé, zvláště mladé křesťany, bude nejen užitečné, ale i velkým překvapením, co všechno patří k pravidlům docela normálního slušného chování – dobrého vychování. A je užitečné tyto věci znát, abychom svým odpuzujícím jednáním neztěžovali práci Ducha svatého. Ten pak už snadno svému dítěti ukáže, kdy a jak tato pravidla realizovat, aby náš život byl milý Bohu i lidem.

1. Prosíme, děkujeme a omlouváme se

Studený pot hanby mě polévá, když slyším svého přítele v obchodě u pultu mluvit s paní prodavačkou: „Dejte mi tohle a tady toto, jo ještě si vezmu támhleto a ukažte mi, jak se s tím zachází. Tohle si vezmu, tamto ne, a zabalit. To je všechno, spočítejte mi to.“ Pak vítězoslavně kouká, chvíli čeká, až mu prodavačka vrátí do posledního haléře a vypadne. Proč bych ho neměl informovat, jak mnohem hezčí by bylo říci: Prosil bych toto a tamto, a byla byste tak hodná a mohla mi to zabalit. Děkuji, přeji hezký den, nashledanou...“

Slovíčko „prosím“ se používá také tam, kde druhému člověku něco podáváme, nebo ukazujeme cestu a pod. „Prosím, zde je váš kabát.“ „Prosím, jděte touto cestou.“ „Ne, prosím, to nemohu udělat, to by se šéfovi nelíbilo.“ A „zde jsou, prosím, vaše klíče“. Také při přeslechnutí raději používáme „prosím?“ než obvyklé „coó?“. Být příjemným, poděkovat, poprosit, trochu se k tomu usmát a chovat se ohleduplně nikomu neublíží. A můžeme se tak chovat i v té nejnepříjemnější samoobsluze, kde jsme právě vystáli dlouhou frontu a nic nedostali. Máme stále mnoho důvodů k radosti a vděčnosti Bohu i lidem! Díky, že máme na čem stát, čím se dívat a čím nabírat do košíčku, i když nebylo co nabrat. Díky, že jsme v samoobsluze nezmokli nebo tam nevybuchla bomba. Stále tolik důvodů k radosti a velmi milému chování – alespoň slušnému chování.

A když se přece jen něco nepovede, někomu neradi ublížíme, omlouváme se. Omlouváme se i tam, kde do nás někdo strčil. Omlouváme se i za své přátele, když udělají něco, co je nemilé, nebo jsou nevychovaní. „Promiňte, že jsem do vás strčil“, můžeme říci, i když není vlastně jasné, kdo strčil do koho. Můžeme se omluvit i za své přátele, kteří svojí neomaleností či nevychovaností někomu ublížili, ale omluvit se neumí, nebo jsou už prostě pryč. Slovíčka prosím, děkuji a omlouvám se jsou také ve svazku klíčů k lidskému srdci. Nejsou předepsány žádným zákonem, ale určitě rozumem i citem. Tedy zákonem lásky.

2. Zdravíme a loučíme se

Stále platí za jistou slušnost, dříve zcela běžnou, pozdravit v každé menší veřejné místnosti, kam vstupujeme (obchody, čekárny, kanceláře, úřady a pod.). Také je stále ještě považováno za správné zdravit v obytném domě, ať už jsem místní, nebo jdu za někým na návštěvu. První by měl zdravit mladší staršího, muž ženu či podřízený nadřízeného, ale když se k tomu nikdo nemá, proč to neudělat za něj? Potkám v domě na schodech partu kluků, kteří o mne zcela evidentně nejeví žádný zájem (někdy zaplať Bůh), řeknu tedy pěkně nahlas: „Dobrý den.“ Dívají se překvapeně. Tak tohle jim doma neukazovali. Všechno jim koupili, všechno umožnili, ale zdravit neučili. Asi si rodiče řekli, že ze zdravení žádný zisk nekyne, tak proč to učit své děti. Nepatří to k tržnímu hospodářství, i když každý, kdo někdy byl v nějaké „západně“ vedené firmě, dobře ví, že patří. Zavolejte si do Eurotelu a něco chtějte, můžete být protivní jak noc, ale setkáte se vždy s příjemným tónem a nakonec vám řeknou: děkujeme za zavolání. Že by pokrytectví? Ale ne, obyčejná slušnost, kterou se tam ovšem musí tvrdě zaměstnanci naučit a která je tvrdě (pod hrozbou propuštění) vyžadována. Žádné pokrytectví.

Vstupujeme-li do velkých pracovních místností (např. dílen či kanceláří), kde chceme mluvit s někým konkrétním (např. známým), musíme pěkně nahlas pozdravit všechny přítomné a po všech se rozhlédnout, (každému se podívat do očí). Může tam být hluk, mnozí dělají svou práci, ale nemylně se: jsou na toto své prostředí zvyklí a dobře si povšimnou, že „ten ňouma ani nepozdravil.“ Lépe dvakrát a pěkně nahlas. Kuňkání pro sebe není pozdrav.

Když odcházíme, loučíme se. Nemizíme „jako smrad“. Stejným způsobem, jako při pozdravu na přivítanou, říkáme nashledanou hodně nahlas, s pohledem do očí a hlavně všem, se kterými jsme se vítali. Pozor: mnozí, se kterými jsme se přivítali, už jsou třeba jinde. Ale při svém odchodu se musím zeptat, kde je najdu a dovolit se (jsme-li v cizím prostředí) se s nimi rozloučit. Ne tak, že se sami hrneme do dalších nám neznámých místností, a hledáme paní Vocáskovou a lezeme za ní třeba na záchod, abychom se rozloučili, ale že se zeptáme přítomných: „Nevíte, prosím, kde je paní Vocásková, rád bych se s ní rozloučil.“ Jestliže se dozvíme, že je např. „vedle v místnosti“, musíme se nejprve dovolit tam jít, samozřejmě s následujícím zaklepáním. Totéž platí v cizím bytě. Ale rozloučit se s každým, s kým jsem se při příchodu viděl nebo přivítal, je nutné a slušné. Je někdy bolestné, když se nerozloučíme s někým jen proto, že je momentálně někde jinde. To je to nepříjemné: „A kde je vlastně Zdeněk? Ale on už odešel před půl hodinou...“ Může to dost mrzet, i když se to stalo neúmyslně a ve shonu událostí. Nedejme si shonem událostí vzít místo pro slušnost a laskavost! Když potřebujeme nutné odejít předčasně, je nutné rozloučit se s omluvou. Stejně tak je hezké, pokud se chceme rozloučit s někým rychle a neočekávaně, říci: „Dovolte mi, abych se rozloučil“, nebo „Promiňte, musím se již rozloučit“. Můžeme-li, vysvětlíme důvod, nechceme-li vysvětlovat, řekneme: „Mám něco naléhavého, omlouvám se, musím letět.“ Mnohdy už přece jen nejde se rozloučit s každým, s kým jsem se viděl. Pak poprosíme někoho druhého: „Mohl byste laskavě vyřídit pozdrav panu Vokurkovi, já už musím jít. Děkuji“. Pan Vokurka odešel nebo je u šéfa nebo sedí na WC, nemusíme na něj čekat kvůli loučení se. Ale vzkázat pozdrav ano, to je slušné.

3. Představujeme se, tituluje, díváme se do očí, klepeme

Není slušné říkat někomu při rozhovoru „hejte se“ místo oslovení ho jménem nebo titulem. I u některých dětí jsem viděl, že jim rodiče tolerují, když se o tatínkovi nebo mamince (nebo jiné osobě) vyjadřují: „von mi řekl“, a „vona povídala“ namísto slušného tatínek mi řekl, maminka povídala, ale i pan učitel povídal. Proto se také představujeme, abychom mohli při rozhovoru používat jméno toho, s kým hovoříme. V případě titulů užíváme titul nebo název úředního (služebního) postavení. „Pane inženýre, mohu se vás zeptat...“, nebo pane předsedo, pane faráři, pane tajemníku a pod.

Při představování platí zhruba toto: „Dosud neznámého člověka představuje ten kdo jej zná. Představuje se nejprve muž ženě, mladší staršímu a níže postavená osoba více známé či výše postavené. Kupříkladu přivádím své dva kamarády k sobě do zaměstnání, nemohu tedy říci: „Kluci, toto je inženýr Janda.“ Ale správně: „Dobrý den, pane inženýre, mohu vám představit dva své přátele?“ Vyčkáme krátce na odpověď (třeba někoho z nich už pan inženýr zná) a pak řekneme: „Toto je Franta a toto Láďa a toto je inženýr Janda.“ Snažíme si pamatovat jména a když zapomeneme, raději se omluvíme a znovu poprosíme o osvěžení paměti, než jméno vůbec nepoužívat (u titulu je to snadné). Tedy: „Promiňte, ale zase jsem zapomněl vaše jméno, můžete mi znovu osvěžit paměť?“ (můžeme třeba vysvětlit, proč – „víte, nechci být nezdvořilý“).

Vykáme každému, kdo vypadá starší 18 let, pokud není domluveno nebo zvykem jinak. Tykání navrhuje starší mladšímu, žena muži a výše postavený podřízenému. Vykání a tykání má velký smysl a patří k bohatostem češtiny, oproti jiným jazykům. Netřeba urychleně navrhovat tykání. To, že tykáme Bohu není žádný dostačující argument pro tykání také všem lidem. Ne všichni lidé jsou tak přátelští, jako Bůh. To musíme respektovat, stejně jako respektujeme policii nebo svoje nadřízené. Pokud nám někdo tykání navrhne, můžeme ho přijmout s vděkem, ale také s určitým ostychem. A když se někdo dovolí nám tykat, neznamená to hned, že můžeme automaticky tykat i my jemu. Tedy na otázku starší dámy „mohu vám říkat Pavle“ nemohu odpovědět: „To víš, že jo, Květuško.“ Ale opatrně řekneme: „Samozřejmě, bude mi ctí...“, ovšem vy jste pro mne stále paní Novotná, ale mě říkejte klidně Pavle, to je jisté... a čekáme na reakci. Nedomluvené tykání starším cizím lidem působí drze a nadřazeně, i když někteří lidé to mají ve zvyku (např. někteří úředníci, mistři a mocní bezmocným). Nezapomínejme, že tykáním se skutečně nijak člověku nepřibližujeme, ale tím, že se vcítíme do jeho situace.

Při podávání ruky se zásadně díváme do očí. Je hrozné a nespolečenské podávat ruku a koukat se při stisku ruky kamkoli jinam než do očí. To platí i při přípitku, díváme se do očí. Při podávání ruky nabízí (ruku k podání napřahuje) opět nejdříve žena muži, starší mladšímu a osoba výše postavená níže postavené. Bylo by komické, když by někdo při audienci u prezidenta sám od sebe podával panu prezidentovi ruku. Podávání ruky a představování je navzájem spojený obřad. Někdy hovor začal bez představování se, ale je milé a společenské hovor přerušit a říci: „Promiňte, ještě jsem se ani nepředstavil, já jsem Jirka Domanský.“ Pokud je tento Jirka také starší či ve vyšším společenském postavení (někdy to může znamenat jen to, že on je v daném místě doma, nebo zde pracuje a pod. na rozdíl od druhého člověka), tak také nabídne ruku ke stisku. Na úřadech se většinou představujeme bez podávání ruky, i když je milé, když nám stisk ruky úředník nabídne. Musí to zase udělat jen on, **a to i v případě, že před ním stojí žena. Služební postavení zde dominuje nad pohlavím i stářím**. Což platí i jinde. Bylo by komické, aby někdo přišel na úřad a při představování natáhl ruku ke stisku – byť by to byla žena či starší člověk. Křesťané, když se při programu představují, přidávají ještě krátké svědectví o své víře. Je to pěkný a užitečný zvyk, ale nemůžeme k tomu nikoho nutit. Mezi námi je též mnoho plachých lidí, málo duchapřítomných —nehněvejme se na ně. Ty nevychované poučme, s mírností.

Mělo by patřit k samozřejmosti (ale nepatří), že při vcházení do neznámých místností, cizích bytů a všude tam, kde by mohl někdo pobývat, nejprve zaklepeme nebo zazvoníme, a to i tehdy, když jsme si jisti, že uvnitř nikdo není. Může se však stát, že se mylíme a o nemilá překvapení není pak nouze. Sousedé třeba odjeli na Filipíny a jdeme jim zalít květiny. Je

rozumné před odemčením bytu zazvonit a chvíli vyčkat. Nejen, že se mohli nečekaně vrátit, ale v bytě může být nějaký jejich známý či příbuzný, který také vlastní klíče. A příbuzný či známý má v bytě svého příbuzného či známého větší práva, než třeba soused zalévající jim květiny. Ten jejich blízky se v bytě může svléknout, vykoupat, chovat jako doma, podle zvyklostí a dohody mezi nimi. O nemilé a trapné situace pak není nouze. Ne jeho, ale naší vinou. Jsou ovšem lidé, kteří vám vlezou až do koupelny, přestože je různými signály a zvuky upozorňujete, že se právě sprchujete. Před takovými pomáhá jen pevný zámek.

4. Telefonujeme a platíme a revanšujeme se

Telefonujeme-li na ústřednu, nemusíme se představovat. Není však žádné velké zdržení říci: „Dobrý den, prosil bych linku 245.“ Telefonujeme-li však na pracoviště s více lidmi nebo kamkoliv jinam, nejprve se představujeme. „Dobrý den, tady Rosecký, mohu prosím, mluvit s manželkou?“ Představujeme se jménem tedy vždy, když voláme konkrétní osobě nebo do menší ústředny, kde nás znají, nebo přímo bez ústředny obsluhované lidmi na pracoviště. Zvedne-li telefon někdo jiný, než s kým chceme hovořit, zdvořile (s prosbou) žádáme o sehnání toho dotyčného. Můžeme též požádat o vyřízení vzkazu, ale vždy s vědomím, že tím ne příliš obtěžujeme. Tak to můžeme také říci: „Prosím vás, neobtěžovalo by vás moc, kdybych pro pana Šulka nechal vzkaz? – Jestli není daleko, můžete ho zavolat? – Ne, děkuji, nemusíte ho shánět, není to tak důležité. Mohu tedy zavolat později, nebude vám to vadit?“ a podobně. Nevolaíme tedy stylem: „Haló, kdo tam, chci (nebo: dejte mi) pana Vaňáska.“ ...“Haló, dejte mi Frantu!“ Je také dobré před telefonováním rozmyslet si, co vlastně chci. Mnoho lidí něco shání a zavolá někam třeba podle Žlutých stránek a neuvědomí si, že ten první člověk, který zvedne telefon v daném místě, nemusí být zrovna ten pravý, kdo ví, proč „na boileru, který jsem včera u vás koupil, svítí to žluté světýlko“...Paní v obchodním oddělení to asi neví, takže nejprve řeknu: „Tady Mareš, dobrý den, prosil bych nějakého technika, který by mi poradil ohledně boileru“, než spustit půlhodinové líčení závady někomu, kdo jen spojuje telefony do různých oddělení.

Používat vlastní jméno do telefonu je slušné, stejně tak oslovovat jménem toho, s kým hovoříme. Také když nám telefon doma nebo na pracovišti zazvoní, říkáme: „Tady Novák“. Výjimku mohou tvořit lidé, kteří z nějakých závažných důvodů svoje jméno prozradit nechťejí, což je samozřejmě každého právo. Např. osamělé ženy a pod. by se mohly bát, zcela oprávněně, že po vyslovení svého jména do telefonu neznámému člověku se automaticky vystavují možnosti, že si tento člověk zjistí i jejich adresu. Proto se někteří lidé, i z jiných důvodů, hlásí po zazvonění telefonu slovy: „Prosím“, nebo „Haló“, nebo „Ano, prosím, slyším“ a pod. Mnoho lidí to však dělá čistě z nevychovanosti.

Už jsem psal, že je dobré rozmyslet si předem, komu chceme volat, do jakých míst vlastně telefonujeme a co budeme říkat, když telefon zvedne někdo jiný. Když dojde k omylu, omluvíme se. Pokud soustavně dochází k chybnému spojení, omluvíme se a poprosíme o chvilkové vyvěšení jejich telefonu. Voláme-li do větší rodiny nebo na větší pracoviště, musíme být vnitřně připraveni a pohotová. Například bychom rádi mluvili se svým kamarádem Frantou, ale telefon zvedne jeho maminka. Není pak moc milé koktat něco jako „Haló, kdo tam, chci Frantu, to není Franta že?“ Správně by mělo být: „Dobrý den, tady Zdenek Halbich, mohl bych mluvit s Frantou? ... Já jsem spolužák ... jsem jeho spolupracovník, ... já vám volám ohledně toho inzerátu...“, atd. Někdy je dobré krátce vysvětlit, kdo volá, když volá třeba muž do soukromí někoho cizího a vezme to jeho manželka nebo žena volá nějakému méně známému muži a vezme to jeho žena. Jestliže nezaslechneme jméno toho, kdo telefon zvedl (třeba právě on se nepředstavuje nebo huhňá), není nic neslušného zeptat se jej na jméno. Jako při běžném hovoru. Oznamení jména však nemůžeme vynucovat, stejně jako nemůžeme vynucovat oznamení adresy nebo telefonního čísla. Někdy, podle druhu hovoru a míry příjemnosti toho, s kým mluvíme, říkáme důrazněji: „A s kým to vlastně mluvím, prosím?“ To je ovšem v situaci, kdy nám někdo zavolá (nebo my voláme někam, kde jsou od toho nám pomoci) a dotyčný s námi vede delší nepříjemné řeči. To je to vyzývavé, ale zcela slušné: „Mohu vědět, prosím, s kým vlastně hovořím?“ – když se ani nepředstavil a je nepříjemný, ačkoliv k tomu nemá z naší strany žádný důvod a ještě nás ani neoslovuje jménem, ale „hej, vy tam“. Samostatnou kapitolou jsou mobilní telefony.

Mobilní telefony

Mnoho lidí si na ně ještě nezvyklo a považují každé telefonování z mobilního telefonu za určité obtěžování okolí či vytahování se. To snad časem přejde, tak jako nepovažujeme za vytahování se nošení hodinek a dívání se na ně. Je jisté, že řada majitelů mobilního telefonu (ale i pevného) ještě považuje hovoření do telefonu něco jako herecký výkon. A myslí si, že každý kolem je „pať“. Pokud vezmeme však normální telefonování bez herectví, pak platí tyto určité zásady:

1. Když někomu zavolám na **jeho mobil** (třeba z pevné linky či mobilu), musím počítat, právě proto, že jde o přenosný telefon, že dotyčný není zrovna v místě, kde je vhodné telefonovat. Nebo je v situaci, kdy se mu hovor nehodí (to platí ovšem i při volání na pevnou linku). Proto **někdy ještě dřív než se představím**, první co řeknu, je: „Mohu mluvit, nebo mám zavolat později.“ Pak se teprve představuji.
2. Číslo mobilního telefonu nikomu nevnucuji. Určitě znáte spoustu opatrných lidí, kteří si raději číslo mobilního telefonu od vás ani nevezmou, protože „je to drahé“. Osobně to nechápu, proč bych pro velmi naléhavý případ nemohl mít poznamenané něčí číslo mobilního telefonu, ale budiž. Lidé jsou vrtkaví. Můj kamarád poté, co jsem mu nabídl telefonní číslo mého mobilu, si ho nevzal, s tím, že je to drahé. Asi za dva měsíce si sám mobil pořídil a dnes, na rozdíl ode mne, protelofonuje mobilem tisíce. Časy se mění a lidé s nimi.

A na závěr telefonování ještě něco ke vzkazům. Samozřejmě, že za vyřízení telefonického vzkazu je člověk vděčný. Ale já moc vděčný nejsem, když slyším od přátel: „Někdo tě volal, ale nevím kdo.“ Tak toto nepovažuji za žádný dobrý vzkaz. Dobrý vzkaz zní: „Volal tě nějaký pan Krejčí, tady máš napsané jeho jméno a telefon. Nemusíš mu volat, říkal, že ještě zavolá.“ To je dobrý vzkaz. Je to podobné jako s návštěvou. „Někdo tě tu hledal.“ Zeptám se: „A jak se jmenoval?“ „Tak to nevím, nepředstavil se, takový menší pán s knírkem.“ Tak takové vzkazy ne! Je třeba víc než jsme zvyklí myslet na bližního. Když mého přítele někdo navštíví nebo mu někdo volá, musím svého přítele potěšit jasným a srozumitelným vzkazem. A proto do telefonu řeknu: „Ne, Láďa zde není, ale rád mu vyřídím váš vzkaz. Mohu se zeptat, kdo volá, a kam vás může Láďa zavolat, až se vrátí?“ Samozřejmě, že druhá strana nemusí mít o nic z této nabídky zájem. Pak ani jméno ani telefonní číslo nevynucuji – ale musím se o to pokusit, z lásky k Láďovi. Stejně tak, když někdo přijde na návštěvu, a hledaný zde není, řeknu: „Prosím, co mám říci Láďovi, kdo ho hledal? Můžu si napsat vaše jméno nebo nějaké spojení na vás?“ Láska více přemýšlí a není troubovitá. Vzkazy typu „hledal tě tu někdo, měl dvě nohy a hlavu“ jsou k ničemu a mají své oprávnění jen tehdy, když dotyčný odmítl vydat o sobě jakoukoliv další identifikaci. Kromě základních srozumitelných informací o osobě, která někoho hledá, mohu také této návštěvě nabídnout posezení u čaje či kávy, možnost vyčkáni na hledaného (je-li v dohlednu jeho příchod) a pod. Prostě se k ní chovat pěkně. Ne typem: „Co chcete, ne, ten tu není, to nevím, kdy přijde, nashledanou.“ Pokud jde o telefonování, ještě poznámku. Jistě znáte lidi, kteří vám zavolají proto, že nemají co dělat, a „vykecávají se“ třeba hodinu(y). Je třeba rozlišovat osamělé lidi, kteří opravdu nikoho nemají, a často slušně, pod jistou konkrétní záminkou, nám zavolají a chtějí si popovídat. A lidi, kteří jsou jednoduše bezohlední a je jim jedno, jestli zavolají (nebo přijdou na návštěvu) zrovna ve chvíli, kdy nevíme, „kde nám hlava stojí“. Pro „dlouhé“ telefonisty mám doma gumu, to je prostě široká pohodlná guma, která stále leží na stole přede mnou, tou si připoutám sluchátko k hlavě, mohu pohodlně slyšet i mluvit, a při tom rukama ještě dělat nějakou jinou práci, třeba psát na počítači. Mnohem tvrdším způsobem vůči nepřijemným a nevychovaným lidem je po jejich ohlášení se (na mobilu někdy vidíme jejich číslo i jméno dřív, než to zvedneme) udělat: „haló, kdo tam, haló, haló, je tam někdo?“ a položit, případně vyvěsit (mobil vypnout). Není to lež, ovšem není to ani hezké. Mám dojem, že jsem to ještě nikdy neudělal, je to jen nápad. Asi ne moc Boží. Kristus by tak zřejmě nejednal. Byl veskrze čistý a pravdivý. A za čas by se to stejně provalilo.

Všechny služby, které nám někdo nabídl, usilujeme vyrovnat – zaplatit nebo se nějak revanšovat. Revanšování není revanšismus, ale slušnost. Zásada pro křesťany zní: Odmítám, když se mi někdo chce za moji ochotu revanšovat, ale za pomoc a ochotu mně projevenou se revanšují. Předem se dovolujeme, zda můžeme telefonovat z cizího telefonu. Zvlášť se dovolujeme telefonovat mimo město a samozřejmě každý hovor chceme zaplatit. Jistotu ověřuje praxe – tedy myslet si, že placení či revanšování se nebude přijato, je na místě jen tehdy, když jsme se o to již několikrát pokusili, zcela marně. Nedoporučuji využívat byt sousedů jako telefonní budku. I když se tváří mile, může je vaše časté telefonování dost obtěžovat a trpí to jen pro zachování dobrých vztahů. Někteří lidé neznají míru a myslí si, že když o něco slušně požádají (to se netýká jen telefonování), zaplatí (velmi přesně!) částku, která byla potřebná, a pak poděkují, mohou tuto službu od svých bližních využívat denně podle libosti. Tak to ne! Od dopravování břemen a osob jsou zde autodopravci a taxikáři, ne hodný soused vlastníci auto. Od spravování vodovodních kohoutků jsou instalatéři, od elektřiny elektrikáři a od hlídání dětí baby-sitting service, ne hodná maminka od vedle. Ale využívat něčí dobrotu jen proto, že například do budky to mám dál než vedle k sousedům nebo shánět elektrikáře je únavnější než požádat znovu hodného kamaráda, je bezohlednost. Když něco chci, musím na to mít. A když na to nemám, tak to nechci, nebo chťit prostě nemohu. Dnes už začínají fungovat dobré služby i pro případy náhlých poruch a všelijakých nočních katastrof – využívejme jich! Křesťan by se měl raději sám uskromnit a štědře dopřávat druhému. Při placení se mu netřese ruka, nebojí se, že se předá. Dává první a lepší porci jídla tomu druhému, i když sám má hlad. Nevydluhuje si peníze, ale rád druhým půjčuje a nečeká na splacení, ani ho nevymáhá. „Dávejte dobrou míru, vrchovatou, natlačenou a natřesenou,“ praví náš Pán. Dávám-li ovšem tuto míru rád a často sám sobě, těžko mi už vrchovatá zbyde na druhé, že? Pokud si něco půjčím (peníze, materiál, náradí a pod.), co nejdříve a v dobrém stavu to vracíme. Jeden bratr mi nedávno řekl: „Nedlužím ti něco? Já si to nikdy nepamatuji, co komu dlužím“ a tvářil se, že žije ve svobodě Kristova ducha. Dlužil mi stovku. Řekl jsem: „Nedlužíš“ a myslil jsem si, že už mi to Kristus stejně dávno splatil. Ale nejednáš dobře, když si půjčuješ od lidí a navíc ještě si to nezapišeš. Zapomínej, co jsi komu půjčil, ale ne to, co ty jsi si vypůjčil! Starý zákon nás poučuje: Když si někdo něco vypůjčí a ta věc se poškodí, musí ji nahradit. Pokud mu však někdo dá něco do úschovy a dovolí mu to používat (a protislužbou je hlídání či udržování této věci) a něco se z toho poškodí, nahrazovat není nutné. Ovšem je třeba citlivě zvážit dle situace, co asi by bylo správné. Zásada tedy je: Raději se předat, raději držet škodu, než poškodit druhého. Pamatuji, jak jsem před mnoha lety půjčil někomu kladkostroj. On mi jej pak vrátil, asi za měsíc, a ten byl jak nový. Řekl: vím, že by sis nevezal peníze, tak jsem ti ho alespoň natřel. Tak takového člověka najdete málokdy. Ani já bych to neudělal. Ale nechci říct, že nejsou hodní lidé, kteří se někdy revanšují víc než je třeba. Ale nyní ještě něco k tomu placení.

Zpropitné

Já dávám zpropitné rád a všude. „Nechte to, zokrouhlete to nahoru, drobné tam nechte, to je dobrý“ apod., to jsou moje oblíbená slova. Jde mi hrůza po zádech, když doprovázím někoho, kdo platí 5 987, 60 a nechá si na šest tisíc vrátit do haléře. Nechápu, že někoho „zabije“ 12,40 Kč při tak velké sumě. Jistě nenechám zpropitné 12,40 Kč, když platím padesátikorunou sumu 37,60 Kč, ale při pěti tisících, to může někoho vytrhnout? Tak si raději koupím věc jen za 4 900 ať mám padesátikorunu na štědrost, než si pořizovat drahé věci a být lakomý. Když mám na něco za 5000, proč bych tedy nepořídil tu věc (službu) raději za méně a zbytek dal na štědrost? Už jsem zažil i lidi, kteří si nechali vrátit čtyřicet haléřů

na dvacet tisíc, i když dotyčný prodejce pro ně udělal ještě něco navíc, co nemusel, třeba v autoservisu. To jde mimo můj rozum, taková lakota. Nebo je to **jen** hloupost? nevím. Je pravda, že hlupáků chodí mezi námi víc než chamtivců.

5. Navštěvujeme se a vtipkujeme jen opatrně

Zdržuj nohy své od domu přítele svého, aby syt jsa tebe, neměl tě v nenávisti – tak nám radí Šalomoun v knize Přísloví (Bible). Navštěvovat přátele může být povinnost, nebo jen ohleduplnost, nebo také radost. Navštěvovat přátele může být také vnučováním se.

Nechat se navštěvovat přáteli může být jak povinnost, ohleduplnost, nebo také radost. A taky utrpení. Každý, kdo někoho častěji navštěvuje by měl mít stoprocentní jistotu, že je vítán. Vědět, kde je vítán a hlavně jak často je vítán. To, že se bezprostředně po mém zazvonění netváří hostitelé kysele ještě neznamená, že se tak netváří ve svém srdci a zcela otevřeně po mém odchodu (nebo pak už šťastněji). Asi každý máme své přátele, které vidíme rádi denně; a pak ty, které vidíme rádi ob den. A pak ty, které vidíme rádi jednou za rok. Potíž je v tom, že právě tito poslední chodí denně. Co pak? Jakýsi vojevůdce prohlásil: Pane Bože, ochraňuj mě od přátel, s nepřáteli už si poradím sám. Moje jediná rada je tato: nebuďme tímto typem přátel. Ježíš byl skoro všude vítán a žádán a kde o něj nestáli, nezdržoval se tam. Na rozdíl od mnoha jiných lidí, on měl dost toho na práci. Samozřejmě, že rozlišujeme! Lidi, kteří jsou osamělí a nemají nikoho, kromě nás. Lidi, kteří mají trápení a bolest na duši. Od těch, kteří nevěda co s načatým večerem, rozhodli se obšťastnit svojí návštěvou právě nás. Můj bývalý nevěřící šéf občas říkal: „Každej, kdo má do zadku díru, sem vlezte“. Na to si občas vzpomenu.

Je slušné i rozumné před návštěvou se ohlásit, předem ji domluvit. Jestliže cítíme jen nepatrné zaváhání či malý stín v hlasu toho, koho chceme navštívit, vycoupejme z nabídky. Dobré zboží je vyhledáváno i bez reklamy. Buďme lidmi, kteří musí před přáteli utíkat. Nebuďme lidmi, před kterými utíkají. Před některými se zapírají a vymlouvají. Buďme těmi, kteří jsou srdečně a opakovaně zváni a nevědí, kam dřív. Jak to docílit? Musí mít člověk svůj pevný a vznešený program. Nesmí být závislý na přátelích, ale na Bohu. Buďme lidmi, kterým nevádí, když lidé chodí neohlášeně. Kterí vždy mají čas na každého, kdo to opravdu potřebuje. Kéž k nám chodí lidé rádi a najdou vždy pomoc.

Určitý druh humoru je kořením života, zná ho i Bible stejně jako to, varovat před marným vtipkovaním. Těžko říkat mladým lidem, aby nežertovali. Alespoň to, že vše má svoji míru. Kdo tuto míru překračuje, je nepříjemný, protivný a může zraňovat a urážet. Ne každý humor (a druh vtipu) se hodí ke každému a do každé společnosti.

Jsou lidé, u kterých nevíme, zda mluví vážně či žertují. Je to velmi nepříjemný způsob hovoru a zažil jsem, kolik těžkostí to může nadělat. Stejně nepříjemná je častá ironie. Zvláště mezi manželi je to obvyklá zbraň jednoho z nich. Ale neléčí se tím nic, jen deptá. Dělat si legraci na účet druhého je rovněž ošidné. Musíme si být jisti, že ho naše vtipkování nebolí v srdci přesto, že se tomu sám směje. A pokud se něco nemilého nebo směšného někomu přihodí, zvažme, zda se zasmát. Když se učitel splete a celá třída se směje, nemusím se smát také. Možná právě můj úsměv by ho bolel, možná právě na mne se podívá v té chvíli, stejně jako ho na druhé straně potěší, že právě já se nesměju. Nepostoupíš po množství ke zlému, říká Bible. Nemusíme dělat to, co dělají všichni. Mějme odvahu být sami svoji – podle Krista. Nemysleme, že když jsme uprostřed skupiny křesťanů, že všichni dělají jen to, co by zrovna dělal i Kristus. A nemysleme, že uprostřed skupiny nás Bůh nevidí jako jednotlivce. Neopičme se **ve všem** ani po křesťanech, nezapomeňme, že ne všichni musí jít rovnýma nohama do nebe. Následujme to, co je Kristovo. Ve všem ostatním buďme svoji a spíše příkladem. Kdyby se byl Kristus choval jako ostatní věřící kolem něj, nebyl by Kristus. Stejně platí i o nás, každém zvlášť. Budeme-li se chovat ve všem jako věřící kolem nás, nebudeme patřit Kristu.

Když hovoříme uprostřed více lidí, vždy musíme mít na mysli, kdo všechno je kolem nás. Co by se mohlo někoho dotknout nemile a mohlo nespravedlivě zranit. Můžeme mluvit o rozvodech, potratech či mluvit bez skrupulí o těch, co se léčí na psychiatrii, ale naše mluvení může bolestně zasáhnout někoho v koutku, kdo byl k rozvodu přinucen, ženu, která byla z nějakého důvodu k potratu dovedena, nebo člověka léčeného na psychiatrii. Je třeba v lásce vážít slova a nemluvit stylem „padni, komu padni, ať slyší, kdo slyší“. Na druhé straně neříkám, že křesťan mluví tak, aby se nikdy nikoho zásadně nedotknul. Že maže lidem med kolem úst. Ježíš je nám opět příkladem. Jsmo velmi tolerantní a velmi netolerantní.

6. Pomáháme a dáváme přednost

Nejednou se mi stalo, že jsem doprovázel někoho a vyprávěl mu svoje hlubokomyslné postřehy z Bible o lásce a nevšimnul si, že vláčí těžký kufř. A také jsem to mnohokrát zažil na vlastní kůži. Když jsem nedávno vytahoval z auta těžké díly nábytku a s funěním je tahal do rodinného domku, zálibně mě pozoroval mladý zdatný farář. Asi při třetím kuse jsem to nevydržel a požádal ho o pomoc. Ovšem, že souhlasil; prostě ho to nenapadlo. Lidé, kterým nábytek patřil (také křesťané) se ani neobtěžovali vyjít na ulici.

Každému, kdo něco dělá, táhne, strká, nese, vláčí a tak podobně nabízíme pomoc. Pomoc nabízíme také tam, kde na něco nebo někoho čekáme, okouníme a druzí pracují. Pomoc nevnučujeme! Cizí lidé se mohou bát, že buď jim pomáhanou věc ukradneme, nebo budeme za to něco chtít. Starým lidem pomáháme do tramvaje i ven, podpíráme je, přidržujeme, otvíráme dveře, pouštíme je sednout. S úsměvem a bez trémy. Trochu problém dělají ženy středního i vyššího věku, kterým

by nabídnuté místo mohlo vadit – mrzet je, že jsou již považovány za staré. Někteří lidé si raději v dopravních prostředcích ani nesedají, i když je místo, v obavě, že se vůz zaplní a budou muset vstávat (mají trému a pod.). Já nejsem pro tento způsob. Raději si sednout, když místo je, a pak místo uvolnit s úsměvem, nebo neuvolnit, dle uvážení. Ale je to vždy šance pro dobré slovo a projev lásky. Mnoho zmůže dobré slovo, milý úsměv a pohotové vysvětlení, nejen při dopravě. Stojí nade mnou starší žena a tuším, že nabídnout jí místo je ošidné. Mohu říci: „Nechcete si, prosím, sednout, vidím, že máte těžkou tašku.“ Nebo: „Mohu vám nabídnout místo? Ne pro váš věk, ale aby se vám pohodlněji cestovalo.“ Křesťan by neměl být skoupý na slovíčko. Nemá být upovídaný, ale konec konců, jak má vlastně začít vydání svědectví o Kristu? Není nejlepší hezké jednání a laskavé slovo? Těžko se smírjuji s nerozhýbatelnými a zamlklými křesťany, kteří se nechají obskakovat a kam je postavíš, tam stojí a čumí. Šťouchněte do něj, ať se pohne, když s ním nehýbe duch svatý. Ovšem jsou také tací, kteří ze zásady prostě nic nepomohou, do žádné práce se nehrnou, protože „by si mohli ublížit“. Tyto lidi je třeba nechat, protože člověk nikdy neví, jak to vlastně je a mohl by křivdit. Ovšem i zde platí: Zpravidla nejtědřejší jsou ti, co sami moc nemají a nejochotnější pomáhat ti, kteří by se měli šetřit a mají od doktora na to papír – že nesmějí nic těžkého zvedat. S tím ale nic nenaděláme, to je tak, co je svět světem. Lásku k bližnímu nelze vynucovat. Ani jsem v životě nenalezl smysl v tom přesvědčovat někoho, že když nemá a dá, bude mít, a když nemůže a pomůže, bude moci. Nesetkal jsem se s velkým nadšením a chválou, že jsem dotyčnému otevřel oči, když jsem mu říkal, že díky tomu, že jsem neposlechl doktory, abych se šetřil a nic těžkého nezvedl, díky tomu mi zřejmě Pán dal milost, že ještě chodím a nejsem úplně invalidní. Ne, tomu se špatně naslouchá, kdo nemá připravené srdce. A těch argumentů proti. Jeden můj známý občas s oblibou řekne: nebudu to dělat po kábrtovsku. Tím chce říci: nebudu někoho přeplácet, nebudu pomáhat tomu, kdo si to nezaslouží, apod. Je to krásná výmluva, že? To bych dopadl, dodá. Žel, nevšiml si, že mám stokrát víc než on, všeho. Včetně radosti ze života, přátel i peněz. Divné to věci, dějí se pod sluncem. Ve mnohém platí krásné, jasné a hlavně pravdivé: **Kdo chce, hledá způsoby, kdo nechce, hledá důvody !!** Je to otázka víry, kterou mnoho lidí prostě nemá, přestože myslí, že má.

7. Bereme ohled na slabší – galantnost kdysi a dnes

Jdeme-li cestou (např. po silnici), necháme jít svého společníka po té bezpečnější a schůdnější straně. Normálně má žena jít na pravé straně muže, ale bezpečnější strana cesty má přednost před tímto pravidlem. Tedy po obousměrné silnici, kde jdeme vlevo, žena nebo starší osoba jde také vlevo od muže nebo osoby mladší. Jedna žena jde uprostřed dvou mužů, jeden muž uprostřed dvou žen. To proto, aby nebyla dávana nevhodně přednost jen jednomu. Samozřejmě to nedodržíme tam, kde si chtějí dva popovídat, aniž to třetímu vadí. Jdou tedy vedle sebe. Ještě donedávna platilo za slušnost, že když žena vstoupila do společnosti, všichni muži povstali. Dnes už se to moc nedodrží, ale píšou to proto, že někomu, kdo toto neví, by mohlo být divné, proč některý muž vždy vstane při příchodu ženy do místnosti. (zažil jsem to a působilo to komicky, ale málokdo věděl, proč ten člověk každou chvíli vstává) Tedy pro vysvětlenou. Kdysi vstali všichni muži – určitě není vhodné, aby se křesťané řídili různými nesmyslnými pravidly stanovenými osvícenstvím či duchem emancipace. Slušní a galantní můžeme být ke každému, někde k ženám je to zvlášť vhodné, jinde je zcela biblické, aby žena – křesťanka, dala přednost právě muži (např. při mluvení a rozhodování). Do restaurace má vycházet první muž, vycházet první žena. Prostě proto, že je nevhodné, aby to vypadalo tak, že tam žena muže vede. Při vycházení opačně. Ale do míst neznámých, nebezpečných, tmavých a podobně jdeme první (jde první muž či prostě odvážnější křesťan). Dvěře, které byly otevřené, ve veřejných prostorách, nezavíráme, jinak se zesměšníme (nejsme-li o to výslovně požádáni). Pokud je otevřeme, zase je zavřeme. Bereme ohled na každého, zvláště slabé a handicapované. Také na lidi, kteří nemají rychlý postřeh a duchapřítomnost. Ne každému bylo dáno. Nemusím být první, kdo něco chytrého ví. Mohu počkat, zda odpověď na položenou otázku nenapadne též mého pomaleji uvažujícího kolegu. Nepohrdám jím, neboť on může být vzhledem ke mně pomalejší v rozumu, ale rychlejší v lásce. Raději bych si to s ním vyměnil. Nemusíme se tedy vždy blýskat svoji vysokou inteligencí – raději láskou a ohleduplností. Ta je ještě lepší indikátor inteligence.

8. Neskáceme do řeči, nejsme upovídaní, nepomlouváme

Skákat do řeči je nešvar, dosti rozšířený. Souvisí to také s pádem autorit v dnešním století. Každý mluví do všeho, každý myslí, jak všemu rozumí. Ten, kdo začal číst Bibli včera radí tomu, kdo podle ní už léta žije. Ten, kdo pracoval řadu let jako misionář musí vyslechnout dlouhosáhlé litanie od toho, kdo se včera s jedním misionářem na pět minut sešel poprvé ve svém životě.

Zvláště mladí lidé si dnes neváží toho, kdo má zkušenosti – pokud jde o duchovní oblast! (např. v technice je to jinak) Takový člověk musí zpravidla mlčet a poslouchat ty, kdo nemají nic – ale chtějí se vytáhnout a být obdivováni. A když už by rád zkušený člověk něco řekl, skočí mu do řeči, nebo ani neposlouchají, co povídá. A nepřemýšlí o tom.

Jestliže sedíme třeba v kruhu věřících lidí a je zde kazatel, farář či někdo ze starších, dáváme jim v hovoru přednost. To znamená, že položí-li někdo z přítomných otázku, necháme odpovědět nejprve je. Je neslušné nepočkat, až na danou otázku odpoví nejprve kazatel. Nebo ten, kdo o věci evidentně nejvíce ví. Např. sedíme mezi deseti lidmi a někdo se zeptá: Kdo jsou to vlastně ti Svědkové Jehovovi? A hned se začnou mnozí překřikovat a vytahovat se: že už je dvakrát potkali, že byli dokonce navštíveni jimi v bytě – a ovšemže tedy mají naprosto jasno, co je to za lidi, jaké je jejich učení, kdy a jak vznikli

a čím vším se vyznačují. Samozřejmě, že devadesát procent toho všeho vyřčeného jsou nesmysly, naprosto zkreslené polopравdy a dohady. A přitom zde sedí někdo, kdo tiše trpí. Někdo, kdo se mezi Svědky Jehovovými léta pohyboval, jeho rodiče už byli Svědci Jehovovi. A tento člověk ví o věci neskonale víc, než ostatní. Musí však mlčet. Popisují zcela častou a reálnou situaci, ať už se mluví o Svědcích Jehovových, teorii relativity nebo fotbale.

Při hovoru dáváme přednost tomu, kdo o věci evidentně ví více, než ostatní. To v žádném případě neznamená, že tento člověk musí mít dobrý názor na věc, neznamená to, že s ním musíme souhlasit. Ale necháme jej prvního promluvit! Je to slušnost a je to i rozumné. Teprve když promluví, nebo se k promluvení nemá, dáme přednost ještě dalšímu a nakonec řekneme sami svůj názor. Naše moudrost nám poslušáním neuteče, spíše naopak. Překřikovat se, skákat do řeči, neposlouchat druhého, ale jen svoje moudrosti, je jen maření času. Je samozřejmě, že dáváme přednost nejen starším a zkušenějším, ale také tomu, kdo je v daném prostředí třeba vedoucí, domácí pán, ctěný host, expert apod.

Znám několik upovídaných lidí a vím, že před nimi mnozí prchají. Jejich upovídánost je nemoc – posedlost ducha. Je nepříjemné s nimi cestovat, je nepříjemné sedět s nimi u stolu, je nebezpečná brát je do společnosti. Dovedou otrávit a zkazit každý program. Zmíníme-li se o nich, slyšíme: Ale toho sem nevod'. Upovídáná žena je nepříjemná a trapná, upovídáný muž je katastrofa. Neznám jiný lék než nekamarádit se s takovým člověkem, nebo ho trpně snášet. Ale hlavně takovým nebýt.

Je těžké nechat si pro sebe senzační zprávu o druhém člověku. Ale působí to jako balzám, když to dokážeme. Když negativní zprávu v sobě utopíme. Na toho člověka. Člověk, který umí vyslechnout všelijaké takové „zajímavé“ noviny a utopit je v sobě je lékař duší. Jak moc toužíme pochlubit se s choulostivou zprávou – ovšem zprávou o tom druhém! Milovati budeš bližního, jako sebe samého.

9. Závěr

Mnohé z výše uvedených rad jsou poplatné emancipaci (a ta je třikrát fuj) nebo prostě světským pravidlům (a ty jsou někdy rozumnější než křesťanské tradice). Mám památní fotografii manželů z První republiky: on sedí v křesle a ona stojí vedle něj, ruku položenou na jeho rameni. Dnes by to bylo obráceně a chápaloby se to jako správné. Byla doba, kdy si žena nedovolila skočit muži do řeči, byla to ona, kdo mu pomáhal do kabátu a otvírala mu dveře, obsluhovala skupinu mužů bez nejmenší námítky a vykonávala různé práce, o které se dnes oba dělí. Nejen to, ale vykonávala zcela běžně i velmi fyzicky obtížné práce. Muž řekl „podej“ a ona podala, muž řekl „dojdi“ a ona došla, muž řekl „mlč“ a ona mlčela. A milovala ho (možná víc jak dnes) a nebylo jí to divné ani ponižující – jako dnešním mnohým ženám. Většina žen dnes dokáže bez problémů „skákat“ kolem šéfa v práci, doma to mají za ponižující. Je třeba však také říci, že muž byl dříve více mužem. Nehrál si s technikou a vědou, jako dnes, ale měl v moci svoje tělo a sloužil jím Bohu. Byl knězem. Nebyl beztvarou zženštilou bábovkou, jako mnozí muži dnes. Těžko tuto dřívější atmosféru vyvolávat zpět a truchlit, že není; snad je jen dobré vědět, že ona doba byla víc biblická a hlavně života schopná než ta dnešní. Také jsem dodnes nepochopil, proč i na křesťanských svatebních oznámeních je velmi často nejprve uváděna žena. Nikde v Bibli jsem nečetl, že Sára pojala Abrahama za muže, ale vím, že Abraham pojál Sárnu. Nevím, proč se až tak moc křesťané opičí po světě. Kdo asi bude hlavou rodiny, když si Eva Vopičková bere Frantu Vocásku, jehož jméno čteme kdesi dole na svatebním oznámení? Myslím, že bychom alespoň neměli zapomenout, jak **by to být mělo**, i když už to tak není.

Křesťan však může najít krásný modus vivendi i v současné době: slouží všem a nepokořuje se patolízalsky nikomu. Je galantní ke všem, ale stejně tak dovede být nesmlouvavý, když jde o zásadní věc evangelia. Ani muž, ani žena, čteme v Novém zákoně. Vždyť když jde „o věc“, pak musí jít nejen emancipace a galantnost, ale i slušné chování stranou – vždyť v Bibli čteme i takové příkazy, jako „jdi, nikoho po cestě nezdrav a nikomu na pozdrav neodpovídej!“ Když hoří dům, vynecháme větu „prosím, byl byste tak laskav a pokud by vás to neobtěžovalo, podal byste mi ten hasicí přístroj?“ Když jde o to, abych **rychle** sdělil evangelium, mohu také různé „galantnosti“ vynechat. Škoda jen, že mnoho lidí ani nehasí dům, ani nevyřizuje evangelium, ale chová se tak. „Podej, přines, uхни, pohni, nevím, nemám, nedám“ je jejich styl mluvy.

Slušné chování není cestou do nebe. Je spíš jen ochranou, jak nebýt lidem zbytečnou překážkou na této cestě. Jak neodrazovat zájem o Cestu, kterou je Ježíš. Kvůli tomu můžeme být „pro Žida Žid a pro Řeka Řek“, pro emancipovaný, pro starozákonní starozákonní, pro moderní moderní a pro konzervativní konzervativní. Dovolím si i říci: pro nevychované nevychovaným. Cílem je zvěstování evangelia. A součástí evangelia je jistě i skutečnost, že hřích nemůže být odstraněn ani slušným chováním, ani návratem k Zákonu. Můžeme se však zeptat i opačně: pomůžeme lidem na cestě ke Kristu, když se budeme chovat jako nevychovaní? Vždy jsem byl toho názoru, že je lépe vědět než nevědět. Nevím, jestli to platí beze zbytku vždy, ale v případě pravidel správného společenského chování zcela jistě. Jestli už tato pravidla uplatníme, je na nás, na situaci a hlavně na vedení ducha svatého. Těžko však uplatníme něco, co nemáme nejen zažité, ale navíc o tom nemáme ani ponětí.

